

EUROOPA
KOMISJON

LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 25.3.2020
JOIN(2020) 5 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024)

ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskavas aastateks 2020–2024 määratakse kindlaks ELi ja selle liikmesriikide eesmärgid ja prioriteedid selles valdkonnas suhetes kõigi kolmandate riikidega. Inimõigusi ja demokraatiat edendatakse järjepidevalt ja sidusalt kõigis ELi välistegevuse valdkondades (näiteks kaubandus, keskkond ja areng).

Tegevuskavas märgitud eesmärkide tulemuslik saavutamine eeldab ELi ja liikmesriikide **kooskõlastatud tegevust**, austades eriomaseid institutsionaalseid rolle ja pädevusi: liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni asepresident, keda abistavad Euroopa välisteenistus, Euroopa Komisjon, nõukogu ja liikmesriigid. Euroopa Liidu inimõiguste eriesindaja jääb oluliseks poliitiliseks osalejaks ja tal on keskne roll tegevuskava rakendamise suunamisel, et teha kestlikke edusamme. Euroopa Parlamendil on inimõiguste ja demokraatia edendamisel oma eriline roll ja tähtsus.

Tegevuskavas määratakse kindlaks ELi inimõiguste poliitika üldised prioriteedid ja eesmärgid järgmise viie aasta jooksul. Tegevuskava eesmärgid võetakse üle ja neid rakendatakse kõigil tasanditel: riiklikul, piirkondlikul ja mitmepoolsetel tasandil. Operatiivsest seisukohast tegutsetakse partnerriikides kohapeal **viies tegevussuunas**.

Rakendamisel on esirinnas üle 140 **ELi delegatsiooni ja asutuse** kõikjal maailmas ning **liikmesriikide saatkonnad**, kes kohandavad prioriteete ja eesmärgi kohaliku olukorraga ning annavad teada tulemusel. ELi delegatsioonid teevad tegevuskavaga loodud raamistikus koostööd liikmesriikidega, et määrata kindlaks konkreetsed prioriteedid viie aasta jooksul riikides, kus nad tegutsevad; selle töö toetuseks tagatakse **kindlad rahalised ja poliitilised vahendid**. Eesmärgi aitavad saavutada programmid ja projektid riigi, piirkondlikul ja üleilmsel tasandil ning ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonid ja operatsioonid.

Eesmärkide saavutamiseks on vaja süstemaatiliselt ja kooskõlastatult kasutada **kõiki** ELi käsutuses olevaid **vahendeid**, sh:

- **poliitilised, inimõiguste ja valdkondliku poliitika alased dialoogid** partnerriikide ja piirkondlike organisatsioonidega;
- dialoogi- ja vaatusmissioonid ELi **üldiste tariifsete soodustuste kava** rakendamiseks;
- **aastate 2021–2027 mitmeaastasest finantsraamistikust** eraldatavad temaatilised ja geograafilised vahendid (konkreetsed projektid ja programmid olenevad kontekstist);
- **mitmepoolsetel ja piirkondlikel inimõiguste foorumitel** võetavad meetmed: ELi juhitud temaatilised ja geograafilised resolutsioonid, mis käsitlevad mitmesuguseid inimõigustealaseid küsimusi, toetus muudele asjakohastele resolutsioonidele, ELi avaldused ja sekkumised, osalemine interaktiivsetes dialoogides, avalikes aruteludes ja infotundides, inimõigusi ja demokraatiat toetavad üritused;
- inimõiguste ja demokraatia **toetuseks sõna võtmine: avaliku diplomaatia ja teabevahetuse** alased tegevused, teadlikkuse suurendamise kampaaniad, avalikud avaldused ja demaršid, millega mõistetakse hukka inimõiguste rikkumised ja kuritarvitamised ning tunnustatakse inimõiguste edendamiseks ja kaitseks võetud meetmeid;
- inimõiguste kaitsjate **kohtuprotsesside** jälgimine;
- 13 **ELi inimõigustealast suunist**¹ – vahendid ELi delegatsioonidele ja liikmesriikide saatkondadele ELi inimõiguste poliitika edendamiseks;
- valimiste vaatlemised ja nende järeelmeetmed;
- korrapärane **dialoog** kodanikuühiskonna, inimõiguste organisatsioonide ja ettevõtlussektoriga;
- koostöö ja kooskõlastamine **mitmepoolsete inimõiguste institutsioonide ja Ühendatud**

¹ https://eeas.europa.eu/generic-warning-system-taxonomy/404_en/8441/Human%20Rights%20Guidelines.

I. ÜKSIKISIKUTE KAITSE JA VÕIMESTAMINE

Üksikisikute kaitse ja võimestamine tähendab, et kõigile tagatakse kodaniku- ja poliitiliste ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste täielik austamine. Kõigi inimeste võimestamine (põhimõtte „kedagi ei jäeta maha“) tähendab, et igaüks saab rakendada oma täielikku potentsiaali ühiskonna võrdse ja aktiivse liikmena. Ühiskondliku ühtekuuluvuse, solidaarsuse ja usalduse alustala on õigusriik, seda nii riigi ja kodanike kui ka kodanike omavahelistes suhetes.

- **Rakendamise viisid:** poliitilised dialoogid; inimõigustealased dialoogid; valdkondlikud poliitilised dialoogid, kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleeriva erikorra (GSP+) ja erikorra „Kõik peale relvade“ vaatlusmissioonid; asjakohaste ELi inimõigustealaste suuniste kasutamine koos konkreetsete vahenditega, et saavutada temaatilised eesmärgid; ÜRO Inimõiguste Nõukogu ja ÜRO Peaassamblee kolmanda komitee resolutsioonid; temaatilised ja geograafilised rahastamisvahendid (asjakohased programmid ja projektid); otsetoetus inimõiguste kaitsjatele; kohtuprotsesside vaatlemine; toetuse avaldamine asjakohaste ÜRO ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsioonide ja fakultatiivprotokollide ratifitseerimisele ja rakendamisele; inimõiguste kuritarvitamiste ja rikkumiste alased avaldused; avalik diplomaatia ja sihtotstarbelised kampaaniad, konverentsid ja muud üritused; dialoog kodanikuühiskonna ja muude valitsusväliste osalejatega.

A. Kaitseme inimesi ning kaotame ebavõrdsuse, diskrimineerimise ja tõrjutuse

- Töötame kõikjal maailmas surmanuhtluse kaotamise nimel. Riikides, kus surmanuhtlust jätkuvalt kasutatakse, nõuame, et austataks miinimumstandardeid, ning tegutseme surmanuhtluse moratooriumi kui selle kaotamise esimese sammu nimel.
- Püüdleme kõikjal maailmas piinamise kaotamise poole ennetamise, keelamise, vastutusele võtmise ja ohvritele tekitatud kahju heastamise teel, edendades piinamisvaba kaubanduse liitu.
- Toetame inimõiguste kaitsjaid ja nende õiguslikke esindajaid ning võtame arvesse seda, kuidas nende töö mõjutab nende perekonda. Töötame selle nimel, et tagada inimõiguste kaitsjate olulise rolli tunnustamine. Juhime tähelepanu konkreetsetele juhtumitele, mis on muu hulgas seotud maaomandiõiguste, töötaja õiguste, loodusvarade, keskkonnaküsimuste ja kliimamuutustega ning ettevõtjapoolsete kuritarvitustega.
- Võtame täiendavaid meetmeid, et võidelda igasuguse diskrimineerimise vastu, sealhulgas soo, rassi, etnilise või sotsiaalse päritolu, usu või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, puude, vanuse, seksuaalse sättumuse ja/või soolise identiteedi alusel ning kutsume kõiki riike jätkuvalt üles austama, kaitsma ja täitma vähemuste, sh rahvuslike, etniliste, usuliste ja keeleliste vähemuste inimõigusi.
- Toetame seksuaalse ja soolise vägivalga kaotamist, ennetamist ning selle vastast kaitset, sh selliste kahjulike nõudmistele ja tavade puhul nagu naiste suguelundite moonutamine, tütarlaste infantitsiidid, lapsega sõlmitud, varajased ja sundabielud ning diskrimineerimine. Kutsume üles ratifitseerima ja rakendama kiiresti Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalga ja perevägivalga ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon).

- Võtame meetmeid Pekingi tegevusprogrammi ning rahvastiku ja arengu rahvusvahelise konverentsi tegevusprogrammi² ning nende läbivaatamist käsitlevate konverentside tulemuste täielikuks ja tulemuslikuks rakendamiseks ning edendame selles kontekstis jätkuvalt seksuaal- ja reproduktiivtervishoidu ja -õigusi.
- Võtame edasisi meetmeid, et ennetada lesbide, geide, biseksuaalide, trans- ja intersooliste (LGBTI) inimeste vastase diskrimineerimise kõiki vorme ja võidelda sellise diskrimineerimise, sh LGBTI-inimeste vastase vägivalla ja vihakõne vastu.
- Võtame meetmeid, et ennetada kõiki lastevastase vägivalla vorme, võidelda nende vastu ja neile reageerida. Abistame partnerriike lastekaitse süsteemide loomisel ja tugevdamisel. Toetame kvaliteetse alternatiivhoolduse väljatöötamist ning vanemateta laste asutusepõhiselt hoolduselt kvaliteetsele perekonna- ja kogukonnapõhisele hooldusele üleminekut.
- Kutsume üles andma erikaitse rändajatele, pagulastele ning riigisisestele põgenikele ja kodakondsuseta isikutele. Toetame meetmeid integratsiooni, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja kvaliteetsetele põhiteenustele juurdepääsu tagamiseks.
- Edendame meetmeid, mille eesmärk on maandada kliimamuutustest ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemisest inimõigustele (näiteks õigus elule, tervishoiule, veele, toidule ja eluasemele) ning piisavale elatustasemele avalduva märkimisväärse mõju suurt riski, sh vähendada kliimapõgenike probleeme.
- Toetame rände haldamise inimõigustel põhinevat lähenemisviisi ning parandame riikide, kodanikuühiskonna ja ÜRO partnerite suutlikkust selle lähenemisviisi rakendamiseks.

B. Võimestame inimesi

- Toetame riigiasutusi kõigile õigusliku identiteedi andmisel, eelkõige üldise sündide registreerimise tagamisel.
- Tagame, et lapsed ja noored saavad tegelikult mõjutada nende kohta kõigil tasanditel tehtavaid otsuseid, sh ELi poliitika kujundamist ja rakendamist.
- Kutsume partnerriike üles ratifitseerima ja rakendama ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni. Aitame kaasa hoiakuliste, institutsionaalsete ja keskkondlike tõkete ennetamisele ja kõrvaldamisele. Tagame taristu, transpordi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) ligipääsetavuse ning kaasavad teenused (näiteks hariduses, sh kaugõppes, tervishoius, õigusemõistmises ja tööhõives).
- Toetame põlisrahvaid, edendades nende osalemist asjasse puutuvates inimõiguste ja arenguprotsessides ning kaitstes vaba, eelneva ja teadliku nõusoleku põhimõtet neid mõjutavate kõigi otsuste puhul.

C. Edendame põhiõigusi ning suurendame kodaniku- ja poliitilist ruumi

- Edendame turvalist ja soodsat keskkonda kodanikuühiskonna kui omaette osalejate jaoks, sh anname pikaajalist strateegilist toetust nende suutlikkuse suurendamisele ja tähenduslikule osalemisele riigi, piirkondlikul ja üleilmsel tasandil.

²https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.177_20.pdf.

- Töötame välja vahendid, et avastada kodanikuruumi ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi sulgemise varajased märgid ja neile reageerida, sh kasutades digitehnoloogiat ja terrorismivastase võitluse meetmeid, ning toetame ruumi sulgemise vastast võitlust ja tuginema selles parimatele tavadele ning kodanikuruumi avamise võimaluste jälgimise vahenditele.
- Kaitseme väljendusvabadust, meediavabadust ja meedia mitmekesisust veebis ja sellest väljaspool. Suurendame üldsuse teadlikkust väärinfost ja edendame selle vastase võitluse meetmete alast avalikku arutelu.
- Kaitseme ajakirjanike turvalisust, mõistes hukka nende vastased rünnakud. Tagame, et ajakirjanikud, keda hirmutatakse või ähvardatakse, saavad abi ELi inimõiguste kaitsjate kaitse mehhanismide kaudu. Toetame meediaalgatusi ja pöördume riigiasutuste poole, et ennetada kõnealust vägivalda ja mõista see hukka ning võtta tulemuslikke meetmeid karistamiseks.
- Hoiame ära rahumeelse kogunemise ja ühinemise vabaduse rikkumisi ning võtame nende vastu meetmeid, sh juhul, kui see mõjutab kodanikuühiskonna organisatsioone ning töötajaid ja tööandjaid.
- Kutsume üles dialoogile ning poliitiliste kriiside ja massimeeleavalduste rahumeelsele lahendamisele kooskõlas inimõiguste standarditega. Suurendame kodanikuühiskonna ja poliitikas osalejate suutlikkust reageerida spontaansete kodanikuühiskonna liikumiste esitatud kaebustele.
- Võtame ühendust usu- ja veendumuspõhiste osalejatega ning hindame, kuidas on neid võimalik kaasata rahu tagamisse, usunditevahelistesse algatustesse, lepitamisse ja vahendamisse ning leida koosmõju ÜRO käigus olevate algatustega.
- Võtame toetusmeetmeid, et kaitsta akadeemilist vabadust, haridusasutuste autonoomiat ja nende võimet pakkuda inimestele e-õppe ja kaugõppe kursuseid.

D. Toetame õigusriiki ja õiglast kohtumõistmist

- Toetame õigusriiki partnerriikides ning edendame õigust õiglasele kohtumõistmisele, et tagada inimõiguste austamine õigusemõistmisel.
- Parandame juurdepääsu kohtumõistmisele ja õigusabile, sh tasuta õigusabile, eelkõige kõige haavatavamates tingimustes elavate inimeste jaoks, muu hulgas digitehnoloogia abil.
- Toetame vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismide loomist, et vähendada õiguslikke, praktilisi ja muid tõkkeid õigusemõistmisele inimõiguste rikkumiste ohvrite puhul.
- Toetame lapsesõbralike kohtusüsteemide väljatöötamist kõigi laste jaoks, kes puutuvad õigussüsteemiga kokku ja/või kes vangistatakse.
- Toetame vangistatavate isikute kinnipidamistingimuste ja kohtlemise parandamist kooskõlas rahvusvaheliste standarditega.

E. Kaotame vastutustlüngad, võitleme karistamatuse vastu ja toetame üleminekuperioodi õigusemõistmist

- Töötame välja uue horisontaalse kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi, et tegeleda tõsiste inimõiguste rikkumiste ja kuritarvitamistega kõikjal maailmas.
- Töötame välja ELi lähenemisviisid, et tagada vastutus, eelkõige tõsiste inimõiguste rikkumiste ja kuritarvitamiste puhul, ühendades riiklikud ja rahvusvahelised jõupingutused ning tuginedes ELi poliitikameetmetele, näiteks laste ja relvastatud konfliktide, konfliktidega seotud seksuaalse vägivalla ohvrite, üleminekuperioodi õigusemõistmise, piinamise ja muu halva kohtlemise vastase võitluse valdkonnas, ning Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule.
- Toetame riigisiseseid algatusi, et võidelda inimõiguste rikkujate ja kuritarvitajate karistamatuse vastu ning toetada üleminekuperioodi õigusemõistmist, muu hulgas tugevdades kontakte ÜROga.
- Edendame jätkuvat poliitilist pühendumist kaitsmise kohustusele ja selle kasutuselevõttu, soodustades dialoogi ja osalemist ÜRO kontekstis ning kasutades seda kontseptsiooni konkreetsete riikide olukordade analüüsivahendina³.
- Võitleme kõigi inimkauplejate karistamatuse vastu, et takistada inimkaubandust ja see täielikult kaotada. Abistame ja kaitseme ohvreid, eelkõige naisi ja lapsi.

F. Tugevdame majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi ja töötaja õigusi

- Tugevdame inimõiguste ja keskkonna, sh kliimamuutuste vahelist seost ELi välistegevuses. Võtame toetusmeetmeid, et suurendada teadlikkust kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise mõjust inimõigustele.
- Kaasame majanduslikud, sotsiaalsed, kultuurilised ja töötaja õigused tulemuslikult ELi inimõigustealastes dialoogidesse partnerriikidega, tagades koostoime muude konsultatsioonide ning kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleeriva erikorra (GSP+) ja erikorra „Kõik peale relvade“ vaatlusmissioonidega.
- Edendame lapstööjõu kasutamise suhtes nulltolerantsi poliitikat ning seisame sunniviisilise töö kaotamise eest, sh toetades partnerlusi kõigil tasanditel ja töötaja õigusi ELi kaubandussuhetes, inimõigustega seotud hoolsuskohustuse edendamist ülemaailmsetes tarneahelates ning jõupingutusi ratifitseerida ILO sunniviisilise töö protokoll.
- Toetame avaliku sektori asutuste rolli selliste keskkonnanormide vastuvõtmisel ja täitmisel tagamisel, mille eesmärk on tagada ohutu, puhas, tervislik ja kestlik keskkond, edendades muu hulgas häid valitsemistavasid loodusvarade majandamise valdkonnas ning õigusriiki, juurdepääsu teabele, üldsuse osalemist otsuste tegemisel ning juurdepääsu õigusemõistmisele keskkonna ja kliimaküsimuste valdkonnas.
- Abistame riigiasutusi inimõigusi austavate toidu, maa, loodusvarade, elamute ja kinnisvara õigusnormide ning tegevuspõhimõtete väljatöötamisel ja rakendamisel.

³ <https://www.un.org/en/genocideprevention/about-responsibility-to-protect.shtml>.

- Toetame üldist juurdepääsu puhtale joogiveele ja sanitaartingimustele ning juhime nendes valdkondades tähelepanu inimõigustele.
- Vähendame ebavõrdsust, toetades mittediskrimineerivat juurdepääsu sotsiaalteenustele, sh kvaliteetsele ja taskukohasele tervishoiule ning haridusele (ka veebis), ning suurendame nendes valdkondades tegutsejate võimet reageerida naiste, meeste, LGBTI-inimeste, laste, puudega inimeste, rändajate, pagulaste ja haavatavas olukorras inimeste erivajadustele.
- Edendame võrdset juurdepääsu ennetavale tervishoiule ja õigust saada alati ravi, eelkõige kriisiperioodidel.
- Edendame inimväärsed tööd ja töö inimkeskset tulevikku ajakohastatud ELi lähenemisviisi abil, millega tagatakse aluspõhimõtete ja põhiõiguste austamine tööl, õigus turvalistele ja tervisele ohututele töötingimustele ning vägivalla ja ahistamise vaba töökeskkond. Edendame sotsiaaldialoogi ning asjasse puutuvate ILO konventsioonide ja protokollide ratifitseerimist ja tulemuslikku rakendamist. Tugevdame üleilmsete tarneahelate vastutustundlikku haldamist ja juurdepääsu sotsiaalkaitsele.
- Parandame võõrtöötajate töötingimusi, sh kaotades kõik sunniviisilise töö ja ärakasutamise vormid. Võimestame võõrtöötajaid, eelkõige naisi, ja nende kogukondi, et nad saaksid kaitsta oma õigusi, anda probleemidest teada, pöörduda kohtusse ja korraldada oma huvide kaitset.

II. VASTUPANUVÕIMELISE, KAASAVA JA DEMOKRAATLIKU ÜHISKONNA ÜLESEHITAMINE

Inimõiguste austamine on vastupanuvõimeliste, kaasavate ja demokraatlike ühiskondade oluline osa. Need ühiskonnad tuginevad sõltumatule ajakirjandusele, vastutustundlikele institutsioonidele, esinduslikele parlamentidele ja osalevatele kodanikele ning tagavad keskkonna, mis on kodanikuühiskonna jaoks turvaline ja soodustab selle tegevust ning võimaldab sõltumatul ajakirjandusel muresid väljendada, mõjutada poliitikat, vaadelda otsuste tegemist ning võtta otsustajad vastutusele.

➤ **Rakendamise viisid:** poliitilised dialoogid; inimõigustealased dialoogid; valimisvaatlusmissioonid ja nende järelmeetmed; ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika tsiviil- ja sõjalised missioonid; ELi delegatsioonide töötajate sihtotstarbeline koolitus; asjakohaste ELi inimõigustealaste suuniste kasutamine koos konkreetsete vahenditega, et saavutada temaatilised eesmärgid; ÜRO Inimõiguste Nõukogu ja ÜRO Peaassamblee kolmanda komitee temaatilised resolutsioonid; temaatilised ja geograafilised rahastamisvahendid (asjakohased programmid ja projektid); toetuse avaldamine asjakohaste ÜRO konventsioonide ja fakultatiivprotokollide ratifitseerimisele ja rakendamisele; inimõiguste kuritarvitamiste ja rikkumiste alased avaldused; avalik diplomaatia ja sihtotstarbelised kampaaniad, konverentsid ja muud üritused; dialoog kodanikuühiskonna ja muude valitsusväliste osalejatega.

A. Edendame demokraatlikke, vastutustundlikke ja läbipaistvaid institutsioone

- Toetame võimude lahusust, kohtusüsteemi sõltumatust ja erapooletust, õigussüsteemi tõhusust, kvaliteeti ja vastutust ning põhiseaduslikke tagatise partnerriikides.
- Parandame valimisprotsesside usaldusväärsust, toetades sõltumatuid kohalikke valimisvaatlusi ning nende piirkondlikke ja rahvusvahelisi võrgustikke ning tugevdades valimiste juhtorganite ja avalike haldusasutuste võimekust.

- Võtame järeelmeetmeid seoses ELi ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) valimisvaatlusmissioonide soovitustega, kasutades nii poliitilisi kui ka koostöövahendeid. Edendame üldist lähenemisviisi, et võtta järeelmeetmeid rahvusvahelises vaatluskogukonnas, eelkõige Aafrika Liidus ja ÜROs.
- Töötame välja valimisvaatlusmetoodika ja täiustame seda, et vaadelda ja hinnata sotsiaalmeedia ning muu digitehnoloogia kasutamist valimiskampaaniate ajal lähtuvalt rahvusvahelistest standarditest, eesmärgiga valmistuda valmistulemuste moonutamise katseteks ja neid vältida.
- Toetame selliste poliitikaraamistike väljatöötamist, mille puhul kohaldataks valimiste ja demokraatlike protsesside veebiväliseid norme veebipõhises kontekstis, ning suurendame nende normide rakendamise suutlikkust. Tugineme ELi enda selles valdkonnas võetud meetmetele, sh väärinfovastasele tegevuskavale,⁴ komisjoni valimispakatile,⁵ väärinfot käsitlevale tegevusjuhendile⁶ ning tulevasele Euroopa demokraatia tegevuskavale.
- Tagame tervikliku abi, et ennetada korruptsiooni ja selle vastu võidelda, toetades avaliku halduse reformi, tulemuslikke korruptsioonivastaseid strateegiaid ja õigusraamistikke, sh rikkumistest teatajate kaitset, selle valdkonna asutusi, parlamente, sõltumatut ajakirjandust ja kodanikuühiskonda, ning töötades välja korruptsioonivastased suunised. Toetame ÜRO korruptsioonivastase konventsiooni ratifitseerimist ja rakendamist.
- Toetame parlamentaarseid institutsioone, et nad suurendaksid oma võimet teha järelevalvet ning täita seadusandlikke ja eelarvelisi ülesandeid, muu hulgas vastastikuse kogemuste vahetamise abil.
- Toetame e-valitsuse algatusi, et suurendada avaliku sektori läbipaistvust ja vastutust, suurendades seeläbi üldsuse usaldust valitsuste vastu.

B. Edendame arvestavat, kaasavat, osalemist võimaldavat ja esindavat otsustusprotsessi

- Suurendame naiste ja noorte (kogu nende mitmekesisuses) tähenduslikku osalemist kõigis ühiskondliku elu valdkondades, sh kutsudes üles kaasama neid erakondade valimisnimekirjadesse ja suurendades kandidaatide võimekust.
- Suurendame erakondade ja järelevalveasutuste võimekust, eelkõige konflikti- ja üleminekupiirkondades. Toetame erakondadevahelisi liite ja mitme erakonna dialoogi ühist huvi pakkuvate poliitiliste küsimuste puhul.
- Töötame välja pluralistlikud erakonnasüsteemid ja suurendame erapooletult erakondade võimekust, aidates kohaldada rahvusvahelisi standardeid, mis käsitlevad läbipaistvat erakondade rahastamist, erakonnasisest demokraatiat ning kaasamist kandidaatide ja ametisse astujate valimisel. Toetame erakondadeüleste käitumisjuhendite väljatöötamist, mille eesmärk on hoida ära valimisvägivalda ning tagada parlamentide võimekus kaitsta inimõigusi ja põhivabadusi.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018JC0036&qid=1584374789458&from=EN>.

⁵ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights_en#electionsnetwork.

⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

- Toetame kodanikuühiskonna rolli nii avalikus kui ka erasektoris järelevalve tegemisel ja vastutuse tagamisel, edendades veebipõhise tehnoloogia kasutamist.
- Edendame kodanikuaktiivsust ja kodanike osalemist avalikus ja poliitilises elus. Kodanikuhariduse (sh kaugõppe abil) ja veebipõhise meediakirjaoskuse meetmed tuleks suunata eelkõige naistele, lastele, noortele, puudega inimestele, vähemustesse kuuluvatele inimestele, põlisrahvastele ja muudele haavatavas olukorras isikutele.

C. Toetame sõltumatut ja mitmekesisist meediat, teabele juurdepääsu ja väärinfo vastast võitlust

- Toetame teabele juurdepääsu, õigust eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitset käsitlevaid seadusandlikke algatusi ja nende tulemuslikku rakendamist kooskõlas Euroopa ja rahvusvaheliste standarditega.
- Kaitseme meediavabadust ja meedia mitmekesisust, toetades sõltumatuid meediaväljaandeid ja edendades juurdepääsu usaldusväärsele teabele. Toetame sõltumatut meediat, uurivat ajakirjandust ja kodanikuühiskonda, kui nad teevad valitsuste valitsemise ja inimõiguste kohustust täitmise tulemuslikkuse järelevalvet.
- Toetame väärinfo, vihakõne, äärmusliku ja terroristliku sisu vastase võitluse, sh veebipõhise meediapädevuse ja digioskuste suurendamise meetmeid. Toetame sõltumatut faktikontrolli ja uuringuid ning uurivat ja kvaliteetset ajakirjandust, sh kohalikul tasandil.
- Toetame kõigile avatud, turvalise, taskukohase, juurdepääsetava ja mittediskrimineeriva internetiühenduse tagamist. Võitleme internetile juurdepääsu piiramise vastu, eelkõige valimiste ja inimõiguste rikkumiste kontekstis.

D. Toetame inimõiguste ning konfliktide ennetamise ja kriiside lahendamise osalevat lähenemisviisi

- Toetame noorte inimeste (eelkõige noorte naiste) kaasamist kõigisse konfliktide ennetamise ja püsiva rahu tagamise meetmetesse ning nendes osalemist.
- Suurendame rohujuuretasandi kodanikuühiskonna organisatsioonide ja kodanikuliikumiste võimekust, et nad saaksid teha inimõiguste rikkumiste ja kuritarvitamiste korrapärast järelevalvet ja neid dokumenteerida, sh konfliktiolukordades.
- Tugevdame valdkonnapoliitika dialoogides, konfliktide ennetamise, arengu- ja humanitaarmedetemes ning katastroofiohu vähendamise strateegiates jätkuvalt seost inimõiguste, turvalisuse ja kliimamuutuste (mis on võimalik ohu mitmekordistaja) vahel.
- Rakendame tulemuslikult ELi naiste, rahu ja julgeoleku strateegilist lähenemisviisi.
- Kaasame jätkuvalt inimõiguste, laste ja relvastatud konfliktidega seotud küsimusi ELi konfliktidele ja kriisidele reageerimise kõikidesse aspektidesse, eelkõige ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonidesse ja operatsioonidesse, vahendamistesse, julgeolekusektori reformidesse ja konfliktide ennetamisse.
- Võtame aktiivsemaid meetmeid, et ennetada relvastatud konfliktidest mõjutatud laste vastu toime pandavaid tõsiseid rikkumisi ja need lõpetada ning toetada demobiliseerimist, pikaajalist taastusravi ja taasintegreerimist, tuginedes ka juba olemasolevatele ÜRO mehhanismidele.

- Suurendame veelgi ELi inimõiguste ja kriisile reageerimise poliitika ning selliste meetmete nagu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonid ja operatsioonid, julgeolekusektori reformid, ELi inimõiguste ja demokraatia riigipõhised strateegiad vahelist poliitilist kooskõla.
- Töötame välja ELi inimõiguste hoolsuskohustuse täitmise poliitika, tagamaks et ELi julgeolekusektori toetus vastab muu hulgas ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonide ja operatsioonide kontekstis inimõigustealasele õigusele ning rahvusvahelisele humanitaarõigusele, kui see on kohaldatav.
- Tagame jätkuvalt sihtotstarbelised rahvusvahelise humanitaarõiguse moodulid ELi sõjaliste väljaõppemissioonide raames korraldatavate kolmandate riikide relvajõudude väljaõpete käigus.

III. ÜLEILMSE INIMÕIGUSTE JA DEMOKRAATIA SÜSTEEMI EDENDAMINE

Üleilmse inimõiguste ja demokraatia süsteemi edendamine on ELi võetud mitmepoolsuse tugevdamise kohustuse alus. ELi strateegiline vastus muutuvale rahvusvahelisele keskkonnale on tugevdada ELi kooskõla ja ühtsust mitmepoolsetel foorumitel, et laiendada ja süvendada kahepoolseid partnerlusi ning luua uusi piirkondadevahelisi koalitsioone.

- **Rakendamise viisid:** poliitilised dialoogid; inimõigustealased dialoogid; valdkondlikud poliitilised dialoogid, kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleeriva erikorra (GSP+) ja erikorra „Kõik peale relvade“ vaatlusmissioonid; ÜRO Inimõiguste Nõukogu ja ÜRO Peaassamblee kolmanda komitee temaatilised ja geograafilised resolutsioonid; temaatilised ja geograafilised rahastamisvahendid (asjakohased programmid ja projektid); toetuse avaldamine asjakohaste ÜRO ja ILO konventsioonide ja fakultatiivprotokollide ratifitseerimisele ja rakendamisele; toetuse avaldamine sellele, et pöörataks suuremat tähelepanu keskkonnaseisundi halvenemise ja kliimamuutustega inimõigustele avalduvale mõjule; ELi delegatsioonide töötajate sihtotstarbeline koolitus; meetmete kogum: õigustel põhinev lähenemisviis, ELi arengukoostöö jaoks kõiki inimõigusi hõlmav vahend; inimõiguste kuritarvitamiste ja rikkumiste alased avaldused; demaršid; avalik diplomaatia ja sihtotstarbelised kampaaniad, konverentsid ja muud üritused; dialoog kodanikuühiskonna, muude valitsusväliste osalejate ja ettevõtlussektoriga.

A. Mitmepoolne koostöö

- Loome paindlikuma partnerite võrgustiku, sh valikulise probleemipõhise kaasamise abil. Pöördume uute partnerite poole, prioriseerime konkreetsete resolutsioonide asjus piirkondlike rühmadega koalitsioonide loomist ning tugevdame kontakte meiega samu seisukohti jagavate riikidega.
- Suhtleme varajases etapis nende ÜRO Inimõiguste Nõukogu uute liikmetega, kes ei toeta teatavaid riigipõhiseid või temaatilisi resolutsioone.
- Suurendame strateegilist koostööd ÜRO inimõiguste ülemvoliniku bürooga nii kesktasandil kui ka piirkondlikes büroodes.

- Toetame ÜRO Inimõiguste Nõukogu tõhusust ja tulemuslikkust ning tagame paremad seosed ÜRO Peaassamblee kolmanda komitee tööga ja koostoimed muudel mitmepoolsetel inimõiguste rahvusvahelistel foorumitel.
- Toetame kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemist mitmepoolsetel inimõiguste foorumitel.

B. Piirkondlikud partnerlused

- Tugevdame strateegilist partnerlust Euroopa Nõukogu (sh Veneetsia komisjon) ja OSCEga, et suurendada valikulise ja mitmekesise koostöö abil sidusust ja täiendavust.
- Tugevdame piirkondlikku koostööd Aafrika Liidu, Ameerika Riikide Organisatsiooni, Kagu-Aasia Maade Organisatsiooni, Aasia-Euroopa kohtumise, Araabia Riikide Liiga ja Islami Koostöö Organisatsiooniga.
- Toetame ja julgustame piirkondlike inimõiguste institutsioonide, sh inimõiguste kohtute ja inimõiguste institutsioonide sõltumatute võrgustike vastastikust õpet.

C. Kahepoolne koostöö

- Tagame seosed ja koostoimed ELi kahepoolsete (sh poliitilised, inimõiguste ja sektoripõhise poliitika alased dialoogid, inimõiguste ja töötaja õiguste järelevalve kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleeriva erikorra alusel ning töötaja õigustega seotud tegevus vabakaubanduslepingute raames) ja mitmepoolsete suhete puhul. Keskendume jätkuvalt järelmeetmetele.
- Määrame inimõigustealase dialoogi ja partnerriikidega peetavate konsultatsioonide iga etapi jaoks kindlaks konkreetsed tegevusvaldkonnad ja võtame nende puhul järelmeetmeid, võttes eelkõige arvesse kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleeriva erikorra (GSP+) ning erikorra „Kõik peale relvade“ vaatluseesmärke üldiste tariifsete soodustuste kava raames soodustatud riikidega peetavates dialoogides.
- Tugevdame inimõiguste nõuete rakendamist ELi kaubanduspoliitikas, sh üldiste tariifsete soodustuste kava kaudu ning edendades töötaja õigusi vabakaubanduslepingute kontekstis. Kasutame järelevalvemehhanismide täielikku potentsiaali ning edendame jätkuvalt läbipaistvust, teadlikkust ja kaasamist sidusrühmade puhul.
- Kasutame täielikult poliitiliste ja sektoripõhise poliitika dialoogide koosmõju, sh eelarvetoetuse valdkonnas, et edendada inimõigusi, demokraatiat ja õigusriiki partnerriikides.
- Kaasame inimõiguste põhimõtteid ja standardeid süsteemselt ELi kahepoolsesse ja piirkondlikku koostöösse, tugevdades ja ajakohastades meetmete kogumi „õigustel põhinev lähenemisviis, ELi arengukoostöö jaoks kõiki inimõigusi hõlmav vahend“⁷ metoodikat.

D. Kodanikuühiskond ja inimõigustega tegelevad riiklikud asutused

- Suurendame suhtlust pluralistliku kodanikuühiskonnaga, sh inimõiguste kaitsjad, sotsiaalpartnerid, sõltumatud meediaühendused ja ajakirjanikud, haridustöötajad, õigusala töötajad ja humanitaarabi organisatsioonid, ning neile antavat toetust, et kaitsta nende õigust täita oma rolli ilma igasuguse hirmutamise, diskrimineerimise ja vägivalleta.

⁷ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209489%202014%20INIT>.

- Toetame sõltumatuid inimõigustega tegelevaid riiklikke asutusi ja komisjone, ombudsmene ja võrdõiguslikkust edendavaid asutusi kooskõlas Pariisi ja Veneetsia põhimõtetega ning suhtleme nendega inimõigustealaste dialoogide käigus.
- Edendame struktureeritud ja korrapäraseid dialooge riiklike osalejate, kodanikuühiskonna (sh sotsiaalpartnerid) ja rahvusvahelise kogukonna vahel.
- Toetame ja tugevdame pikaajalisi partnerlusi kodanikuühiskonna osalejate ja inimõigus- / ühiskondlike liikumistega, kasutades muu hulgas täielikult rohuuuretasandi organisatsioonide rahastamise võimalusi.

E. Ettevõtlussektor

- Suhtleme ettevõtlussektoriga inimõiguste, korruptsioonivastaste meetmete ning ettevõtjate sotsiaalse vastutuse, hoolsuskohustuse, vastutuse ja õiguskaitsevahenditele juurdepääsu (näiteks tarneahelad, lapstööjõu kasutamise nulltolerants) parimate tavade osaluspõhise kaitse ning edendamise teemal.
- Suurendame asjasse puutuvate komisjoni talituste, Euroopa välisteenistuse, Euroopa Liidu inimõiguste eriesindaja ja liikmesriikide kaasamist, sh nende tegevuse paremat kooskõlastamist, et aktiivselt edendada ja toetada partnerriikide jõupingutusi ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete rakendamisel, sh riiklike tegevuskavade ja asjakohaste hoolsuskohustuse suuniste abil.
- Toetame mitme sidusrühmaga protsesse, et töötada välja, rakendada ja tugevdada ettevõtluse, inimõiguste ja hoolsuskohustuse standardeid ning suhtleme arengupankade ja rahvusvaheliste finantsasutustega. Edendame piirkondlikke projekte, vastastikust õpet ja heade tavade vahetamist.
- Suurendame ettevõtete osalemist inimväärsete töökohtade loomises, kestlikus arengus ja sellega seotud lobitöös tarneahela piires.
- Töötame välja äritegevuse ja inimõiguste, vastutustundliku ettevõtluse, era- ja avaliku sektori dialoogi ning inimõiguste hoolsuskohustuse alaseid vahendeid ja koolitusmaterjale, et ELi delegatsioonid saaksid viia oma ettevõtluse ja inimõiguste valdkonna tegevuse järgmisele tasandile.

F. Tagame rahvusvaheliste inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimise

- Tugevdame ÜRO lepingu järelevalveorgani süsteemi ja ILO standardite järelevalvemehhanismi tulemuslikkust.
- Edendame ja toetame ka edaspidi algatusi, mille eesmärk on tugevdada vastavust rahvusvahelisele humanitaarõigusele ja kaitsta humanitaarruumi.
- Toetame Rahvusvahelist Kriminaalkohust kui karistamatuse vastase võitluse alustala ning loome võrgustikke, et edendada Rooma statuudi ja selle täiendavuse põhimõtte üldkehtivust ja usaldusväarsust.

IV. UUS TEHNOLOOGIA – VÕIMALUSTEST KINNIHAARAMINE JA VÄLJAKUTSETE VASTUVÕTMINE

Digitehnoloogia peab olema inimkeskne. Uus tehnoloogia saab aidata märkimisväärselt kaasa inimõiguste ja demokraatia kaitsele ja edendamisele, muutes üldsuse osalemise lihtsamaks ja tulemuslikumaks, suurendades juurdepääsu avalikele teenustele, lihtsustades rikkumiste ja kuritarvitamiste dokumenteerimist ja toetades veebis tegutsemist. Kuid sellel tehnoloogial võib olla ka negatiivne mõju, näiteks võib see lihtsustada juurdepääsu konkreetsele ebaseaduslikule sisule, mille vastu tuleb võidelda.

- **Rakendamise viisid:** poliitilised dialoogid; inimõigustealased dialoogid; temaatilised ja geograafilised rahastamisvahendid (asjakohased programmid ja projektid); mitmepoolne ja piirkondlik kaasamine; ELi delegatsioonide töötajate sihtotstarbeline koolitus; avalik diplomaatia ja sihtotstarbelised kampaaniad, konverentsid ja muud üritused; dialoog kodanikuühiskonna, muude valitsusväliste osalejate ja ettevõtlussektoriga.

A. Suurendame suutlikkust ja teeme tulemuslikku järelevalvet

- Suhtleme valitsuste, kodanikuühiskonna, ettevõtete ja ÜRO asutustega, et kaaluda, kuidas tagada inimõiguste raamistike järgimine digitaalajastul.
- Jälgime uue tehnoloogia, sh tehisintellekti võimalikke soodustavaid rolle ja probleeme, mida need võivad põhjustada inimõiguste ja demokraatiade valdkonnas rahvusvahelisel ja riigi tasandil.
- Toetame ELi töötajate kogemuste vahetamist ja töötame nende jaoks välja koolitusi, et käsitleda digitehnoloogia ja tehisintellekti kasutamist ning nende mõju inimõiguste ja demokraatia protsessidele.
- Vahetame parimaid tavasid väärinfo, vihakõne, äärmusliku ja terroristliku sisu vastase võitluse valdkonnas, sh veebipõhise meediapädevuse ja digioskuste suurendamise abil.
- Uurime regulatiivseid ja mitteregulatiivseid lähenemisviise IKT-le inimõiguste ja demokraatia edendamise valdkonnas. Edendame rahvusvahelist parimate tavade jagamist inimõigusi arvesse võtva tehnoloogia reguleerimise valdkonnas.

B. Edendame inimõigusi ja demokraatiat digitehnoloogia, sh tehisintellekti kasutamisel

- Toetame digikeskkonnas inimõiguste ja demokraatia kaitsmiseks asjasse puutuvate raamistike ja rahvusvaheliste standardite väljatöötamist, hindamist ja rakendamist ning korraldame ulatuslikke konsultatsioone, sh platvormide pakkujate ja kodanikuühiskonnaga. Edendame nõuetekohast hoolsuskohustust (sh mõju leevendamise kavade) ja tulemuslikku inimõigustele avalduva mõju hindamist.
- Tegeleme mitut sidusrühma hõlmavate protsessidega, mis keskenduvad veebipõhistele inimõiguste raamistikele.
- Pakume riigiasutustele suutlikkuse suurendamise ja muud toetust, et nad saaksid tulemuslikult töötada välja ja rakendada asjakohaseid veebiruumi reguleerivaid rahvusvahelisi standardeid (näiteks lastekaitse). Suhtleme sel otstarbel andmetealaste ja muude asjaomaste ekspertidega.

Kaitse lünkade vältimiseks peaksid digitaalsete küsimuste alased riiklikud õigusnormid kajastama inimõiguste alast rahvusvahelist õigust.

- Kaitseme üksikisiku õigust privaatsusele ja andmekaitsele, sh digiruumi ja valitsuse ebaoproportsionaalse juurdepääsu ja kontrolli kontekstis. Edendame lähenemist, mille tulemusel kõik saavutaksid kõrgetasemelise kaitse, võttes arvesse selliseid positiivseid näiteid nagu isikuandmete kaitse üldmäärus. Edendame liitumist Euroopa Nõukogu konventsiooniga üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automatiseeritud töötlemisel.
- Edendame ELi meetmeid ning toetame üleilmseid ja piirkondlikke meetmeid, mille eesmärk on tagada inimõiguste ja demokraatlike põhimõtete austamine tehisintellekti arendamisel, tuginedes ELi enda eetilise tehisintellekti väljatöötamise lähenemisviisile⁸.
- Suurendame jõupingutusi, et kodanikuühiskond uuest tehnoloogiast (sh e-õppest ja kaugõppest) kasu saaks, keskendudes eelkõige inimõiguste kaitsjate riskide maandamisele.
- Toetame jõupingutusi, mille eesmärk on kaitsta väljendusvabadust, meediavabadust ja meedia mitmekesisust veebikeskkonnas.
- Edendame tehnoloogiatele ligipääsu kõigile, sh puudega inimestele, juba uue tehnoloogia projekteerimise etapis, võttes arvesse kõigi sektoreid (sh haridussektorit).
- Tagame tehnoloogia kasutamise valdkonnas vastutusele võtmise, sh elektrooniliste tõendite seadusliku kättesaadavaks tegemise abil.

V. TULEMUSTE SAAVUTAMINE ÜHESKOOS TEGUTSEMISE KAUDU

See tegevuskava võimaldab ELil reageerida tekkivatele probleemidele sihipäraste ja kooskõlastatud meetmete abil ning selle rakendamise ja järelevalve asjus tuleks korraldada ulatuslikke dialooge sidusrühmadega. ELi institutsioonid ja liikmesriigid teevad koostööd, et rakendada see üheskoos tegutsemisel põhineva lähenemisviisi abil, igaüks kooskõlas talle aluslepingutega antud pädevusega ning jagades häid tavasid ja teadmisi. Euroopa Liidu inimõiguste eriesindaja on oluline poliitiline osaleja ja tal on keskne roll tegevuskava suunamisel, et saavutada kestlik edu. Euroopa Parlamendil on inimõiguste ja demokraatia edendamisel oma eriline roll ja tähtsus. ELi delegatsioonidel ja asutustel ning liikmesriikide saatkondadel on oluline roll inimõiguste kaitses ja tegevuskava rakendamises riigi tasandil. Samuti on olulised partnerid ülemaailmsed, ELi ja riiklikud kodanikuühiskonna organisatsioonid.

A. Rakendamine ja hindamine

- Jälgime edusamme selle tegevuskava eesmärkide saavutamisel, võttes täielikult arvesse kestliku arengu eesmärgi, eelkõige ELi aastaaruande *inimõiguste ja demokraatia kohta maailmas* temaatilises osas. Kohandame aruande struktuuri, et kajastada prioriteetsete meetmete rakendamist.
- Viime ellu tegevuskava rakendamise keskpika perioodi läbivaatamise.

⁸ Vt komisjoni valge raamat „Tehisintellekt: Euroopa käsitus tiptasemel ja usaldusväärsest tehnoloogiast“, COM(2020) 65 final, 19.2.2020

- Korraldame nõukogus korrapäraseid arvamuste vahetusi tegevuskava rakendamisega seotud parimate tavade ning ELi institutsioonide ja liikmesriikide edusammude kohta, muu hulgas ELi inimõigustealaste suuniste rakendamise teemaliste arutelude kontekstis.
- Tagame, et inimõiguste- ja demokraatiaalased riigistrateegiad kajastavad tegevuskava prioriteetseid meetmeid, võttes arvesse riigipõhist konteksti.
- Võtame järelmeetmeid seoses Euroopa Parlamendi resolutsioonide ja aruteludega, mis on seotud tegevuskava rakendamisega.
- Suhtleme pidevalt kodanikuühiskonnaga tegevuskava üldise rakendamise teemal ja korraldame sihtotstarbelised iga-aastased konsultatsioonid.
- Laiendame meetmete kogumi „õigustel põhinev lähenemisviis, ELi arengukoostöö jaoks kõiki inimõigusi hõlmav vahend“ ulatust, kohaldades seda kõigi ELi välistegevuse programmide suhtes ja arendades edasi ühiseid õigustel põhineva lähenemisviisi algatusi liikmesriikidega, sh ühiste programmide kaudu.

B. Avalik diplomaatia ja strateegiline teabevahetus

- Loome tulemuslikke sotsiaalmeedia võrgustikke, et tagada teadlikkuse suurendamiseks ja arvamuste kujundamiseks mõjutajate ulatuslikum osalemine, sisu jagamine ja toetus.
- Jagame teavet asjakohaste poliitikameetmete ja algatuste kohta, võttes arvesse avalikku arvamust ja kohalikke keeli, kasutades kampaaniapõhist temaatilist lähenemisviisi.
- Teeme kindlaks viisid, kuidas mõõta avaliku diplomaatia ja kampaaniate tulemuslikkust ning töötada välja kõige tulemuslikum sisu ja kõige tulemuslikud üldsusega suhtlemise kanalid.
- Leiame üles head inimõigustealased lood, edendame neid ja kasutame nende potentsiaali, et toetada inimõiguste valdkonnas kohapeal täiendavaid positiivseid muutusi.